

УДК 711.61

О. Є. Потапов,

*аспірант кафедри Архітектурного проектування
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*

ДИНАМІЧНА СКЛАДОВА В УМОВАХ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОГО ПРОСТОРУ

Анотація: у статті розглядаються проблемні аспекти існування громадського простору та роль динаміки в його поліфункціональному улаштуванні. Пропонується нова якісна форма організації планувальної структури сучасного поліфункціонального громадського простору загальноміських центрів.

Ключові слова: динамічний поліфункціоналізм, загальноміський центр, поліфункціональний громадський простір, функціонально-планувальна структура.

Актуальність. Сучасний етап розвитку великих та найбільших міст України, під тиском змінених соціально-економічних умов що відбулися за останні десятиліття, позначається процесом інтенсивного перетворення якості існуючого міського середовища. Швидкість зростання та зміни соціальних стандартів обумовлюють безперервний процес перебудови планувальної структури міст та їх громадських центрів.

За останній час зафіксовано активну наукову та проектну діяльність у напрямку поліпшення якості міських територій [2]. Розробки мають широку варіативність та характеризуються різним масштабним рівнем вирішення проблем. Проектування в межах міських центрів охоплює безліч напрямків – від локальних реконструктивних дій щодо поліпшення певних ділянок міського простору до розробки стратегічних планів та концепцій комплексного розвитку територій [3].

Як наслідок, значні зміни відбуваються і в підходах щодо організації громадського простору загальноміських центрів, як територій міст що найбільш схильні до різного роду трансформацій. Поліфункціональність структури простору, що набуває все більш поширену форму побудови, в значній мірі стає необхідним засобом його існування в сучасних містобудівних умовах (рис. 1). Такий спосіб організації є найбільш адаптивним до мінливих параметрів функціонування елементів простору, та відповідним постійно зростаючим потребам у сфері громадського обслуговування.

Проблематика. Динаміка, що притаманна змінюваним соціально-економічним стандартам, створює нові умови ефективного існування

функціонально-планувальної структури загальноміських центрів. При цьому фіксується певна несумісність – матеріальна форма планувальної структури міських центрів не встигає підлаштовуватися під швидкість зміни зовнішніх факторів. В значній мірі це позначається на структурній організації громадських просторів поліфункціонального використання: поява нових функцій та динамічна зміна якісних форм присутніх стає причиною деформації планувальної структури громадських просторів, неконтрольоване нашарування і стихійна інтеграція функцій призводять до появи конфліктних функціональних зон та порушує функціональний баланс громадських просторів, як наслідок, змінюється склад функціональних елементів що вступає в протиріччя з існуючою композиційно-просторовою структурою міських центрів тощо.

Рис. 1. Загальний вигляд міських площ: а) Майдан Незалежності у м. Київ; б) пл. В. І. Леніна у м. Дніпропетровськ; в) пл. Свободи у м. Харків

Аналіз проектної діяльності щодо організації громадських просторів надає можливість зафіксувати недостатність науково-містобудівного опрацювання, механізмів регулювання більшості функціонально-структурних змін, що відбуваються у системі загальноміських центрів. Вирішення проблем носить локальний характер та зводиться до перетворення громадського простору в рівень відповідності актуальним функціональним потребам, що в свою чергу,

не забезпечує безперешкодне вміщення нових функцій та подальше ефективне використання запропонованих структур.

У зв'язку з цим визначається потреба в існуванні нових та перетворенні існуючих форм функціонально-просторової організації загальноміських центрів. Новий рівень розуміння поліфункціонального устрою громадського простору, враховуючи динамічність розвитку зовнішніх факторів впливу, повинен знайти своє відображення у принципах побудови його функціонально-планувальних елементів.

Метою статті є визначення ролі динамічності в організації функціонально-планувальних елементів сучасного громадського простору та фіксація нових якостей що надає такий принцип його побудови.

Основна частина. Громадський простір є важливою складовою планувальної структури будь-якого міста. В комплексі з забудовою система просторів утворює цілісне міське середовище що, певною мірою, визначає процеси життєдіяльності населення. На рівні ядра загальноміського центру громадський простір стає місцем взаємодії людей, утворює фокуси соціальної активності та неухильно навантажується різного роду функціями. Насичення функціональними елементами в даних випадках досягає такої концентрації, яка призводить до необхідності існування громадського простору що передбачує поліфункціональність його планувальної структури.

Соціально-економічний ефект від використання громадського простору в сучасних умовах є однією з рухомих сил його існування та розвитку. Поліфункціональний устрій громадського простору стає неминучою формою його існування, що зумовлюється рівнем запиту та споживання громадських функцій. У планувальній структурі загальноміського центру більшість вже існуючих функціональних елементів мають статичну форму їх закріпленості у поліфункціональному устрою громадського простору, які в певних випадках, вступають в протиріччя з інтенсивним розвитком оточуючих сфер життєдіяльності. Як наслідок, періодична зміна громадських функцій у кількісних та якісних показниках, загальне ускладнення функціонального змісту стимулюють появу нових форм існування просторів поліфункціонального використання, його структурних елементів, адаптивних до мінливих соціально-економічних умов.

Поліфункціональний принцип побудови громадського простору відомий ще з древніх часів. Рух в історичному просторі становлення міських центрів, враховуючи різні етапи соціально-економічних формацій, фіксує якісний перехід між формами поліфункціональності громадського простору: від етапу спрощеного синкретичного представлення громадських функцій *в древні часи*, через фіксовані параметри функцій та статичне призначення громадського

простору в новий та новітній час, до сучасного етапу що визначається становленням моделі просторової побудови яка передбачує динамічність його поліфункціональної структури.

Нова якість існування та ефективного використання сучасного громадського простору обумовлюється принципом динамічності його поліфункціонального устрою. Використання просторів набуває пульсуючого характеру що позначається на його функціональній побудові, відбуваються динамічні зрушення у взаємну співвідношенні громадських функцій. Наявні раніше функціонально статичні структури замінюються більш динамічними, що передбачують можливість згортатися та розгортатися складом своїх планувальних елементів та стають більш адаптивними до змінюваних функціональних навантажень.

За таких умов, поряд з непорушними, стаціонарно встановленими функціональними елементами планувальної структури загальноміського центру, виникають зони змінення фокусів функціональної активності. Такі ділянки громадського простору періодично перевлаштовуються під різні функціональні задачі, за сценарієм необхідності трансформуються в потрібні функціональні форми: проведення концертів, ярмарок, мітингів та інших масових заходів загальноміського рівня що потребують певні умови їх організації.

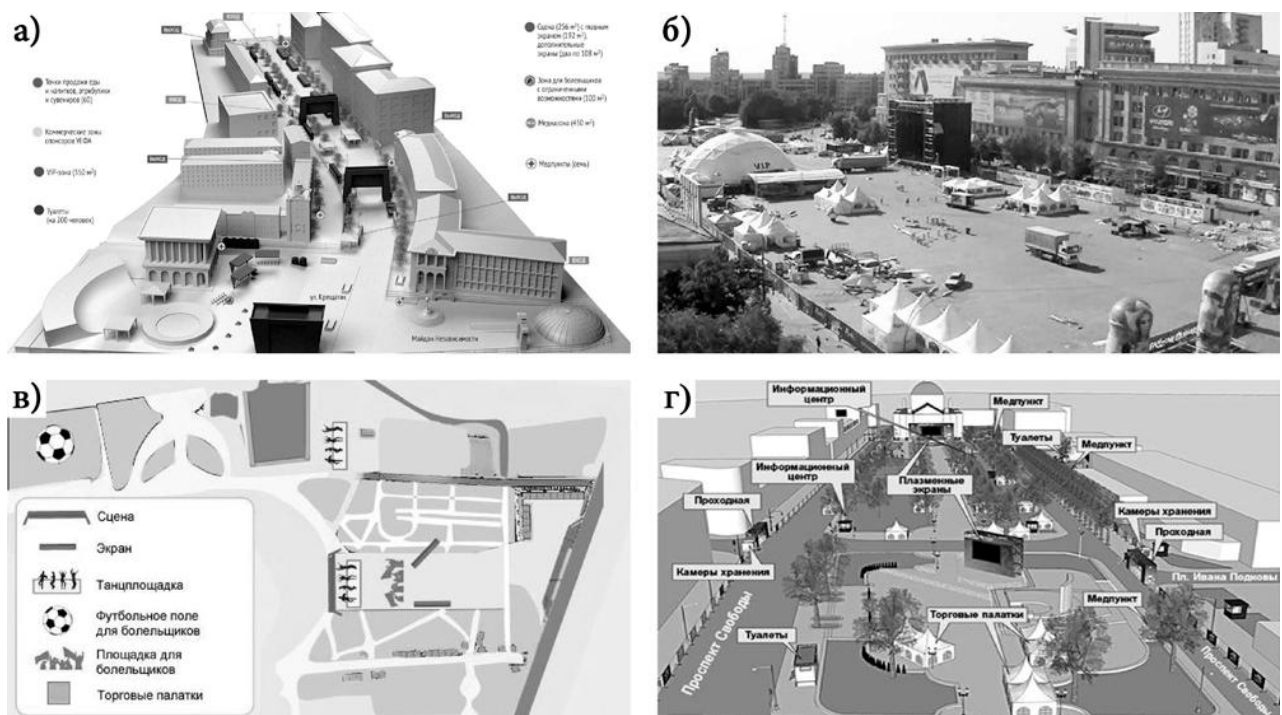

Рис. 2. Загальний вигляд фан-зон: а) Київ; б) Харків; в) Донецьк; г) Львів

Яскравим прикладом, що презентує реалізацію функціонально-динамічного устрою громадського простору є нещодавні заходи щодо проведення Євро-2012. На час прийняття футбольних матчів у чотирьох містах України (Києві, Харкові, Донецьку та Львові) певні ділянки громадського простору в межах загальноміського центру функціонували як фан-зони (рис. 2).

Території, що було обрано для цієї функції вже мають «досвід» трансформаційних заходів і характеризуються певною якістю динамічної поліфункціональності. Серед документів що частково встановлюють існування такого роду просторових структур є «Паспорт вул. Хрещатик» у м. Київ, де зафіксовано ділянку простору що періодично відводиться для вирішення тимчасових функціональних задач пов'язаних з проведенням масових заходів [4].

Не зважаючи на те, що ділянки простору з динамічним розміщенням громадських функцій мають чимало прикладів існування у планувальній структурі загальноміських центрів, та активно використовуються архітекторами у проектних заходах, в результаті залишаються позбавленим чітко вивірених принципів їх організації. Враховуючи всезростаючу затребуваність у функціональній динамічності громадського простору та пов'язані з цим проблемні особливості організації його інтенсивно змінного поліфункціонального устрою, стає очевидним необхідність детального вивчення побудови та існування такої моделі в сучасних містобудівних умовах. Серед наукових досліджень що присвячено удосконаленню якості та характеристик міського середовища є всі підстави виділити та впровадити новий напрямок, який можна визначити як *«динамічний поліфункціоналізм»* громадського простору загальноміських центрів.

Зазначений вектор дозволить вивести поняття «поліфункціонального громадського простору» у новий якісний формат, де динамічно влаштовані просторові структури, без наявної чітко фіксованої функції, мали б можливість трансформації під певні функціональні задачі. Для впровадження динамічних процесів в існуючу функціонально-планувальну структуру громадських просторів є необхідним визначення містобудівних параметрів що зумовлять ступінь та об'єм реконструктивних заходів [1]. Надалі передбачається визначення типологічних ознак планувальної організації громадського простору, і на основі виявленого потенціалу та особливостей певних його ділянок, фіксація якісних рівнів динамічної поліфункціональності.

Висновки. На сучасному етапі розвитку міських центрів, враховуючи наявність певних проблем їх планувальної структури, стає необхідним визначення нових підходів в організації громадського простору

поліфункціонального використання, які є актуальними по відношенню до мінливих соціально-економічних стандартів.

Виявлено, що в умовах поліфункціональної побудови громадського простору, визначним напрямком оптимізаційних заходів є впровадження принципу динамічності при організації його планувальної структури.

У дослідженні запропоновано новий вектор вдосконалення та подальшого розвитку сучасного громадського простору – «динамічний поліфункціоналізм», як принцип що забезпечує новий якісний рівень та стає існування середовища загальноміських центрів.

Подальший напрямок дослідження буде спрямовано на параметризацію містобудівних заходів щодо включення динамічної складової в існуючу структуру планувальних елементів поліфункціонального громадського простору.

Література

1. Вадімов В. М. Особливості параметризації містобудівних процесів у центральних районах міст / В. М. Вадімов // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» Архітектура. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2004. – №505. – С. 310–314.
2. Давиденко М. Качество городской среды : Понимание, опыт, практика / М. Давиденко // АСС: Architecture Construction City. – К.: АСС-Медіа, 2012. – С. 34–41.
3. Інтегрована концепція розвитку центральної частини Львова // Муніципальний розвиток та оновлення старої частини міста Львова. – Л.: Львівська міська рада, 2011. – 87 с.
4. Паспорт вулиці: вул. Хрещатик, пл. Європейська, пл. Майдан Незалежності, пл. Бессарабська : Загальна частина, графічні додатки / Департамент містобудування та архітектури. – Київ, 2011. – 62 с.

Аннотация

В статье рассматриваются проблемные аспекты существования общественного пространства и роль динамики в его полифункциональном устройстве. Предлагается новая качественная форма организации планировочной структуры современного полифункционального общественного пространства общегородских центров.

Ключевые слова: динамический полифункционализм, общегородской центр, полифункциональное общественное пространство, функционально-планировочная структура.

Abstract

The article considers the problematic aspects in the existence of public space and the role of dynamics in its multifunctional structure. Proposed a new qualitative form in the planning structure of modern multifunctional public space in the city center.

Keywords: dynamic multifunctionality, the city center, multifunctional public space, functional planning structure.